



**Commentariorum ac disputationum, in tertiam partem divi
Thomae tomi quinque**

Priorum vigintisex Quaestionum eius Partis expositionem complectens

Suárez, Francisco

[Köln], 1617

Sectio prima. Vtrum Christus inquantum homo vere ac proprie poßit dici
Filius Dei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93775](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93775)

fituit heredem vniuersorum : Hoc enim proprie in Christum ut hominem conuenire videtur, quia ut Deus non constituitur heres, sed natura sua est Dominus omnium simul cum Patre. Et hinc tertio formatur ratio, quia Christus in quantum homo, seu in humanitate sua, est particeps diuinæ beatitudinis, seu hereditatis, ergo in ipsa humanitate habet ius ad hereditatem illam, ergo secundum illam humanitatem est filius multo perfectior, & excellentior quam alij. Et confirmatur, quia homines iusti vocantur filij Dei, & heredes, ergo multo magis Christus etiam ut homo, nam ipse est primarius heres, alij verò eius coheredes, vt ad Roman. 8. dicitur.

Rom. 8.

Vnde tandem confirmatur, quia si gratia accidentalis homines constituit filios, cur non magis gratia vnionis constituit Christum ut hominem Dei filium? Vbi optimè accomodantur illa eiusdem Domini verba, Ioan. 10. *Sic illos dixit Deus, ad quos sermo Dei factus est, quem Pater sanctificauit, & misit in mundum, vos dicitis, Quia blasphemamus, quia dixit, Filius Dei sum.* Illa enim verba de sanctificatione Christi ut hominis, per vnionem humanitatis ad verbum intelligunt Achanas. Chryf. Hilar. quos ibi refert Cardinalis Toletus. Ergo ratione illius sanctificationis verè dicitur filius, etiam ut homo.

Christus ut homo est Filius Dei ratione vnionis hypostaticæ.
D. Thom. Doctor in sermo.

Ex his infero, & dico secundo. Proprium fundamentum huius relationis, seu filiationis diuinæ, quæ conuenit Christo ut homini, est ipsa gratia vnionis. Hanc conclusionem colligo ex D. Thom. in hoc art. 4. ad secundum, & ex Magist. & Bonauent. & alijs Doctoribus 3. dist. 10. eiq. fauent Adrianus Papa, & Concil. Francoford. locis citatis. Et ratione probatur ex iis, quæ supra q. 7. de sanctificatione Christi per gratiam vnionis dicta sunt. Sicut enim ille homo, etiam in quantum homo, id est, in humanitate ipsa, est sanctus, & summè gratus Deo, ita ex vi eiusdem vnionis habet ius proprium, & intrinsecum ad diuinam hereditatem in ipsa humanitate suscipiendam, ergo ex vi illius est etiam filius Dei. Et ex solutionibus argumentorum hæc veritas magis explicabitur & confirmabitur.

Obiectio.

Responsio.

Obiici tamen potest, quia gratia vnionis non potest esse fundamentum alicuius relationis realis, sed relatio filiationis diuinæ oportet, vt sit realis, vt supra dictum est de filiatione adoptiua, & magis verè esse oportet de filiatione naturali. Respondetur hæc relationem filiationis fundatam in gratia vnionis non esse realem, sed rationis (vt argumentum recte probat) hæc enim filiatio, cum conueniat Christo homini, in quantum homo est, seu in humanitate ipsa, temporalis est, conueniens Christo, solum ex eo tempore, ex quo homo est, illius autem fundamentum est persona Verbi hypostaticè vnita humanitati, & formaliter illam sanctificans, & præbens huic homini, vt sic, ius ad diuinam beatitudinem: & ideo non potest esse relatio realis, quia relatio immediatè recipitur in proximo fundamento, at vero persona diuina non est capax relationis realis, aduentitiæ, & temporalis. Vnde sicut esse sanctum, & gratum per gratiam vnionis, non addit humanitati physicam entitatem præter ipsam personam diuinam vnitam sed moralem dignitatem: ita etiam esse Filium Dei hoc modo, non addit realem entitatem, seu relationem præter gratiam vnionis, sed explicat illam dignitatem sub alia relatione rationis, quæ explicat ius, quod ille homo habet ex vi vnionis ad æternam beatitudinem, ratione cuius verè dicitur esse debita, & connaturalis illi.

Obiectio.

Responsio.

Sed inferet aliquis, hæc ratione ipsam humanitatem posse dici filiam Dei, sicut potest dici grata, aut beata, aut sancta: & fortasse non deerunt, qui cum Scoto sentiant, hoc non esse inconueniens. Verius tamen negatur sequela, iuxta communem modum loquendi Philosophorum, quem obseruare oportet.

Ater, relatio enim filiationis non denominat naturam, sed suppositum, quod est vltimus generationis terminus: vnde sicut operationes tribuuntur supposito, & non naturæ, quamuis per naturam, seu in natura conueniant supposito: ita etiam esse heredem, seu habere ius ad hereditatem, est propria denominatio suppositi, non naturæ, & idem est de relatione filij. Item quia per vnionem non fuit producta humanitas, sed assumpta, productus autem fuit Christus ut homo: est autem filius, qui producit, non verò natura, quæ assumitur seu vnitur.

Dubium.

Sed quæres tandem, an ratione gratiæ habitualis possit etiam dici Christus in quantum homo Filius Dei. Videtur enim ex dictis sequi, ita esse affirmandum, tum quia licet Christus fuerit sanctificatus per gratiam vnionis: tamen etiam per habituales habuit veram sanctificationem, & proportionem, & ius ad supernaturalem hereditatem, & beatitudinem: ergo etiam ratione gratiæ habitualis potest dici filius Dei, non minus, quam alij iusti: tum etiam, quia secundum eam gratiam fuit suo modo spiritualiter genitus, sicut sunt alij Sancti: ergo ad eam generationem consecuta est filiationis relatio. Vnde sicut Christus ut homo dicitur filius Virginis, propter humanam generationem ex illa: ita dici poterit filius Dei, propter spiritualem generationem ex illo per gratiam habituales. Aliunde vero obitare videtur, quia hoc videtur aliquo modo sapere errorē Nestorij, quia dicebat Christum esse filium per gratiam accidentalem. Sed hoc argumentum parui momenti est, quia Nestorius non tam errabat in asserenda filiatione per gratiam habituales, quam negando veram gratiam vnionis, & filiationem naturalem. Difficiliora videntur, quæ in principio proposita sunt, sed illa etiam statim dissoluentur.

Nihilominus tamen dicendum est, hic posse esse questionem de re, vel de denominatione, & modo loquendi. Quoad rem, existimo animam Christi accepisse gratiam habituales per actionem propriam distinctam ab actione vnionis & eiusdem rationis cum actione, qua gratia producit in quacunque anima, vel angelo: quia terminus est eiusdem rationis, & modus productionis similiter. Nam licet dicatur illa gratia habitualis debita Christo ratione vnionis, tamen physicè non manauit, seu resultauit ex ipsa personalitate Verbi vnita humanitati, quæ per se, & ut sic actiua non est, sed per propriam actionem fuit effecta, vt supra questione 7. latè probatum est. Illud autem debitum, tantum est quoddam morale ius, quatenus consentaneum est, & naturæ rei proportionatum, vt habenti priorem gratiam, scilicet vnionis, posterior, seu habitualis conferatur. Et hinc fit, ex hac actione, qua producta fuit gratia habitualis in Christi anima, resultasse in Christo ut homine relationem ad Deum fundatam in ipsa gratia, quæ sit velut relatio effectus ad causam, eiusdem rationis cum relatione ad Deum, quæ resultat in homine iusto ex vi illius actionis, per quam iustus fit. Nam sicut gratia habitualis in Christo, & in nobis est eiusdem rationis, ita & hæc actio, & relatio, quæ per illam resultat. Neque enim huic relationi obitare potest personalitas increata, quia licet de relatione resultante ex humana Christi generatione substantiali, adhuc sub iudice sit, an possit esse realis, nec ne, propter incapacitatem personæ, tamen de relationibus, quæ consequuntur actiones, passionibus, aut formas accidentales, nemo vnquam dubitauit, quin potuerint in Christo esse reales, si in alijs hominibus tales sunt: quia hæc non attingunt ipsum suppositum substantiale secundum se, sed tantum mediante natura, sicut & alia accidentia, in quibus ipse fundatur. Vnde non videtur dubium, quin relatio similitudinis fundata in albedine fuerit realis in Christo, sicut in alijs hominibus, & similiter relatio patientis, cum patiebatur, vel calefiebat, &c. ergo

Responsio.

*Christus
ut homo
non dicitur
proprie Fi-
lius Dei ra-
tione gra-
tia habi-
tuali.*

ergo idem erit de relatione fundata in gratia habi-
tuali, quæ res apertius constabit sect. seq. explicando
rationem D. Tho. Adde tamē nihilominus, quam-
vis hæc relatio in aliis hominibus habet rationem
filiationis, tamen in Christo non proprie recipere
hanc denominationem, & ideo non proprie posse
dici Christum ut hominem Filium Dei ratione gra-
tiæ habitualis, sed vnionis tantum. Ratio huius est,
quia filiatio proprie significat relationem resultantem
ex aliqua actione, qua per se primò producit
is, qui filius nominatur, vel ex non filio efficitur: sic
enim inter homines filiatio naturalis consequitur
physicam generationē, qua per se primò filius pro-
ducitur: filiatio autem adoptiua consequitur actionem
moralem, qua adoptatur in filium is, qui filius
nominatur. At verò gratia habitualis Christi & sup-
ponit illud esse Filium Dei per gratiam vnionis, &
licet physicè fiat per propriam actionē, tamen, cum
illa gratia collata sit ratione gratiæ vnionis, nō cen-
setur per se primò fieri, sed veluti consequi aliā for-
mam, & ideo relatio inderesultans non potest pro-
prie filiatio nominari.

*Responsio
ad argu-
menta.*

Ad argumenta in principio posita, ad primū
respondetur ex supradictis, verum esse, Christum
ut hominem non posse dici Filium Dei proprie per
essentiam, & æternam generationem, sicut est filius
Dei, in quantum est Deus, sumendo proprie, forma-
liter, & specificatiue particulam illam, in quantum,
ut suprà explicatum est, & docuerunt expresse D.
Thom. & Caiet. quæst. sequenti, art. 2. ad 1. & facile
conuincitur potest, quia Christus ut Deus, est filius na-
turalis per æternam generationem, & nature æqua-
litatem, & identitatem: at vero ut homo non habet
hanc æqualitatem cum Patre, sed est minor illo, ne-
que ut homo procedit à Patre per æternam genera-
tionem. Præterea Christus ut Deus fruatur beatitu-
dine per essentiam, non tamen ut homo, quia ut sic
non videt Deum per increatam visionem, sed illius
participationem creatam suscipit. Deniq; argumē-
tum factum hoc conuincit, quia Christus ut homo
non est Deus, ergo neque filius Dei in hoc sensu. Ni-
hilominus tamen alia ratione dicim⁹, Christum ut
hominem esse filium Dei per gratiam vnionis: quia
per illam effectū est, ut ipsa humanitas verè, ac pro-
prie sit substantialis natura ipsius filij Dei naturalis,
atque adeo ut huic homini debeatur etiam in sua
humanitate diuina hereditas, & beatitudo, & con-
sequenter, ut etiam in quantum homo sit filius, &
hæres. Hæc ergo relatio distincta est à relatione fi-
liationis æternæ, distinctamq; habet rationem fun-
dandi, scilicet gratiam vnionis, distinctumque ter-
minum, ut latius explicabatur sect. seq. In hoc ergo
sensu ad argumentum primum negatur cōsequen-
tia, quia non dicimus Christum ut hominem esse fi-
lium Dei eo modo, quo Verbum est Deus per essen-
tiam, sed eo modo quo in quantum homo est hæ-
res vnioerorum, ratione gratiæ vnionis: de qua re
dicetur latè sect. sequenti, & ibi etiam tertium argu-
mentum dissoluetur.

*Christus in
quantum
homo quo-
modo sit
Filius Dei*

SECTIO II.

*An Christus in quantum homo sit Filius Dei na-
turalis, an adoptiuus.*

DVo hic possunt & solent inquiri, vnū, an Chri-
stus simpliciter, aliud, an cum determinatione,
in quantum homo, possit dici filius Dei adoptiuus. Sed
quia, exclusa posteriori locutione, à fortiori exclu-
detur prior, & quia id est certum, ut dicam sect. seq.
& specialem difficultatem non habet, ideo satis erit
posteriori modo quæstionem tractare. In qua Du-
rand. in 3. dist. 4. q. 1. & Bassolis ibi art. 2. simpliciter
concedunt, Christum ut hominem esse filium Dei
adoptiuum, eamque sententiam censuit probabi-
lem Ricar. dist. 10. q. 1. licet in contrariam magis in-

Aclinet. Quo fere modo procedit Scotus ibi tam in
Scriptis, quam in Reportatis. Alensis autem 3. part.
quæst. 8. memb. 3. artic. 4. concedit, Christum ut ho-
minem esse filium Dei per creationem & per gra-
tiam: negat tamen esse filium adoptiuum. Sed de
filiatione omnino metaphorica, quæ est per solam
creationem, nihil est quod dicamus, quia illa coin-
cidit cum relatione creaturæ, quæ non est proprie
filiatio: & eo modo, quo est, seu appellatur filiatio,
constat non esse adoptiuam, sed connaturalem hu-
manitati. Quæstio ergo est de filiatione per gratiam,
& de hac loquitur Durand. Cuius fundamentum
est, quia gratia Christi est eiusdem rationis cum no-
stra, sed nos sumus filij adoptiui ratione huius gra-
tiæ, ergo & Christus in quantum homo. Et confir-
matur illo argumento tertio, relicto in sect. præce-
denti, quia Christus in quantum homo non est filius
naturalis, quia ut sic non est ab æterno genitus, erit
ergo adoptiuus.

dicendum tamen est, Christum Dominum in
quantum hominem non posse dici filium adopti-
uum, sed naturalem Dei. Ita docet D. Thom. hic, & D. Thom.
infrà quæst. 33. artic. 3. & quæst. 43. artic. 1. & lib. 4.
contra gent. cap. 4. Magist. in 3. dist. 4. & dist. 10.
vbi plura refert Sanctorum testimonia: ibique
ceteri Scholastici illum sequuntur. Bonauent. Al-
bert. Tho. de Argent. Gab. Maior. Palud. dist. 4. arti-
3. ibidem Capreol. quæst. vnic. art. 3. ad argum. cont.
3. concl. Probatur ex Scriptura, & Patribus, quorum
testimonia ex parte citantur in dicto Concilio, vbi
inter alia adducitur illud Matth. 16. Tu es Christus Fi-
lius Dei viui, & illud Ioan. 20. Ascendo ad Patrem meū,
& Patrem vestrum. Vbi (ut suprà adnotauimus) lo-
quitur Christus in quantum homo, nihilominus non
vocat Patrem nostrum, sed distinguit Patrem meum,
& Patrem vestrum: ut indicet, se non esse filium ado-
ptiuum, sicut nos. Et cetera testimonia in principio
disputationis citata eodem modo accommodari pos-
sunt, præsertim illud ad Hebræos 1. Tanto melior an-
gelis effectus, quanto differensius præ illis nomen heredita-
uit. Vbi loquitur de Christo non tantum ut Deo,
sed etiam ut homine, & de nomine filij: cum ergo
angeli sint filij adoptiui, altiori modo Christus ut
homo dicitur filius. Præterea Chrysost. seu autor
Imperfeſti in Matth. homil. 40. explicans verbum
illud, Reuerentur Filium meum, animaduertit, Pro-
phetas ante Christum missos, filios fuisse adoptiuos
Christum vero vocari proprium filium, ut Paul. di-
xit ad Rom. 8. Vnde Ambros. lib. 1. de fid. cap. 9. No-
inquit, filij per adoptionem, ille per naturam. Idem lib.
de Incarnat. dom. sacram. cap. 8. August. epist. 120. c.
4. & lib. contra Secundinum Manichæum, cap. 5. &
lib. 3. contra Faust. ca. 3. vbi illa ratione vitur, quod
filius adoptiuus prius est, quam sit filius, quam infrà
tractabimus, & lib. 1. de consensu Euangelist. cap. 3.
dicit, Paulū fuisse vsum nomine adoptionis, ut in-
ter Christum, & nos distinctionem poneret. Idem
docet Irenæ. lib. contra hæres. cap. 21. in verbis illis: bene
Propter hoc enim Verbum Dei homo, & qui Filius Dei est,
filius hominis factus est, commistus Verbo Dei, ut adopti-
nem percipiens fiat Filius Dei. Vbi Feuardentius intel-
lexit, Irenæum sensisse contrariū, scilicet Christum
iuxta humanam naturam adoptione euasisse filium
Dei, vnde ipse illum piè interpretatur, ut per ado-
ptionem, gratiam vnionis intelligat. Ego vero ali-
ter locum Irenæi interpretandum existimo, ut ado-
prio, non ad ipsum Christum, sed ad nos referatur.
Quod (ut opinor) facile probabitur consideranti
synceerè & attentè totum Irenæi contextum. Paulū
enim superius tractās illa verba, Ego Dixi, Disſus, &
filij alijſimi omnes: vos autem sicut homines mortemini,
ait, Ad eos dicit, qui non recipiunt munus adoptionis, sed
contemnunt incarnationem, & infrà, Ingrati exſiſtentes
Verbo Dei, quod incarnatum est, propter ipsos, & subdit,
Propter hoc enim Verbum Dei, homo, & qui Filius Dei
filius

*Christus in
quantum
homo non
dicitur
Filius Dei
proprie*

Hic 1.

Christus

*Rom. 8.
Ambros.
August.*

Irenæ.

Feuardentius

Paulus

Christus

Paulus

Christus